

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. III. An Augmentatio fiat tota simul, an succeßiuè.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

communi sententiâ conseruatio calor & quorumcumque accidentium nondum intelligitur, quousque intelligitur carentia contrarij potentioris approximati à quo debellari possit: intellectâ autem eâ carentiâ agentis, eo ipso intelligitur conseruatus calor, & à calore conseruato intelligitur emanans vnio ipsius calor cum materia. Quod si esset aliquid agens potens dissoluere immediatè vnionem, eo ipso posteriùs naturâ destrueret calorem, qui sine eâ vnione naturaliter non potest existere. Nec est inconueniens, positam corruptionem vnus rei esse causam à priori destructionis alterius, à quâ à priori pendebat: si enim passionem destrui possent ab agente creato priùs naturâ quàm intelligeretur conseruata essentia, eo ipso intelligeretur debere destrui essentiam, sicut etiam si Deus diceret, *nō Petro dare vocationem illam*, eo ipso teneretur illum non conseruare, & tunc negatō vocationis esset causa destructionis Petri, licet aliàs Petrus sit causa vocationis, & prior naturâ ad illam.

SECTIO III.

An Augmentatio fiat tota simul, an successiue.

SUPPONO, quæ de augmentatione substantiali dicenda sunt, debere etiam de accretione intelligi, quia eo modo quo vna pars materiæ vnitur alteri parti materiæ, & fit augmentatio, eodem vna pars quantitatis vnitur alteri, & fit accretio: imò iuxta dicenda Disput. v. Metaph. à num. 2. in meâ sententiâ, negante quantitatem distinctam, accretio idem est quod augmentatio, quâ parte hæc se tenet ex parte materiæ; nam quâ parte etiam augmentatio fit per additionem nouæ partis formæ substantialis, vel saltem vnionis substantialis in homine, distinguitur augmentatio ab accretione, sed quoad difficultatem præsentem, idem est de vtraque.

²¹ Quoad alterationem verò, etsi hæc non videatur pertinere, sed ad sequentem Disputationem, quia tamen est valde connexa cum augmentationis continuatione, vnâ post alteram hic explicabo.

SUBSECTIO PRIMA.

Quid de Augmentatione.

NONnulli Auctores apud Hurtadum Disputatione 3. de Generat. §. 9. opinantur, ignem v. g. disponere passum successiue, priùs id quod vicinius, secundò quod remotius, & sic consequenter introducere formam ignis successiue in illud passum. Hæc sententia probatur hæc ratione: quia ignis citius & vehementius agit in materiam proximiorē, quàm remotiorē; ergo priùs eandem disponit vltimò ad formam ignis, ergo & priùs introducit formam ignis in viciniorē, & postea in remotiorē, & sic consequenter.

Quod si dicas, formam ignis non posse in quamlibet paruum materiam induci, vnde oportet, vt simul & in instanti introducatur in determinatam partem materiæ; respondebunt, id verum esse quoad primam productionem: nam primò non potest produci ignis nisi in determinatâ

materiâ, at quando iam habet materiam sufficientem, potest sibi etiam aggregare indiuisibilia sola, & ex hac parte poterit consequenter agere per partes proximiores & proximiores.

Hanc rationem benè refellit Hurtadus §. 14. ex horum principiis: nam si viuens continenter v. g. agit in partes viciniores alimenti, ita successiue temporis attenuabitur alimentum, vt non maneat sufficiens magnitudo pro formâ panis v. g. etiam si sit pars diuisibilis, quia per ipsos aduersarios qualibet forma substantialis, vt conseruetur, requirit determinatam magnitudinem; tunc autem necessarium erit, vt tota pars alimenti simul amittat suam formam, & consequenter in instanti, vel vt simul in eam partem diuisibilem introducatur forma viuētis. Vnde vltiùs colligitur, eam partem diuisibilem fuisse totam simul dispositam, etiam si tota non esset æquè approximata secundum omnes partes, cuius contrariam supponis.

Nec potest dici, illud minimum naturale recepisse formam viuētis, etiam si non haberet dispositiones ad illam: non, inquam, id dici potest, quia forma substantialis non potest induci in subiectum non dispositum. Secundò, quia, si simul forma est introducta in totam materiam, ergo forma substantialis non egit vniiformiter difformiter (vt tu volebas) priùs in parte viciniorē, & posteriùs remotiori, sed simul & æquè primò in vtramque, quod à te negatur; & quoad hoc eadem est ratio de productione substantiali, quæ de accidentali. Idem ego ostendo in omni primâ generatione substantiali, in quâ & ipsi aduersarij fatentur formam non posse introduci, nisi in materiam determinatæ magnitudinis. Iam ergo sic argumentor: Vel illa materia fuit tota simul disposita, vel non. Si non, ergo priùs vna pars fuit vltimò disposita ad formam ignis v. g. quàm altera, & tamen non priùs habuit formam ignis: hoc autem manifestè repugnat, quia quando est vltima dispositio ad formam ignis, & ipsa forma inducitur necessarium est; naturaliter enim petitur ab eis dispositionibus. Præterea idem probatur, quia quando sunt dispositiones vltimæ ad ignem, pereunt quæ requiruntur ad formam ligni; ergo hæc expellitur, non enim potest conseruari sine suis & cum contrariis dispositionibus: ergo vel materia manet sine vllâ formâ substantiali, quod repugnat; vel succedit forma ignis. Malè ergo dicis, materiâ secundum vnâ partē priùs vltimò dispositam, & tamen non priùs in eam inductam formam ignis. Si verò dicas, eam materiam totam simul dispositam, ergo malè doces; semper agentia agere vniiformiter difformiter, quandoquidem illa determinatâ magnitudo, quæ secundum omnes partes non fuit æqualiter applicata, fuit tamen in eodem momento disposita.

Secundò hi pro se arguunt: Nutritio fit per motum localem; at hic non potest fieri in instanti, sed successiue, ergo nec nutritio. Consequenter est bona, & Minor certa. Maior probatur, quia quando homo v. g. nutritur, anima occupat nonnam partem materiæ, ergo debet ad illam transire localiter, ergo per motum localem, ergo non in instanti. Grauitèr peccat hoc argumentum, Primò, quia in ipsâ generatione hominis, vbi ipsi dicunt simul animam induci in determinatam quantitatem, est eadem difficultas, quomodo

do anima penetrauerit totam illam materiam. Dices, quia simul accepit vibrationem in tota illa. Bene, dicas ergo idem in nutritione. Secundò, quia in aliis entibus, ubi producit forma in ipsa materia sine motu locali, non habet difficultatem. Tertiò, quia neque eam habet in anima, potest enim anima rationalis in instanti per motum localem occupare simul spatium diuisibile, dummodò sit intra sphaeram extensionis; illa autem sola debent in motu locali prius esse in parte viciniore, & postea in remotiori, quæ simul non possunt naturaliter utramque partem occupare, unde necessarium est, & unam post aliam occupare: at quæ simul possunt tria v. g. puncta occupare, non est necessarium, ut prius sint in vno, & postea in alio, ut in materia de Angelis fusiùs docui.

26 Arbitror ergo dicendum, dari aliquam magnitudinem, intra quam ipsa agentia æqualiter operentur, ita ut non prius operentur in primâ superficie illius magnitudinis, quam in secundâ, sed æquè primò in totâ illâ: quando autem dicitur, agentia operari vniiformiter difformiter, id est, citius & intensius in parte proximiori quam in remotiori, id non ita intelligendum, ut semper in primo indiuisibili citius quam in secundo operentur, sed in quatuor primis v. g. vel quinque prius quam in aliis quatuor vel quinque sequentibus, in illis autem quatuor primis sæpè æquè primò ac intensè in vno ac altero. Hanc sententiam defendit Hurtadus cum multis aliis ubi supra §. 28. eam probat ex principiis de punctis & partibus infinitis, in quibus confusio terminorum circa inceptionem & desitionem intrinsecè & extrinsecè, facit ut, fatente ipsomet Hurtado, solutio aduersariorum ad argumentum ipsius difficulter oppugnari possit; propterea his relictis, venio ad argumenta clariora, & quæ in omni sententiâ locum habent.

27 Et primum quidem est, quod, aduersariorum rationibus respondendo, fecimus, ubi ostendimus, eò quod forma in primo saltem fieri non possit nisi in certâ magnitudine produci, eam materiam totam simul vltimò dispositam, unde bene infertur, agentia naturalia habere virtutem disponendi simul certam partem materia, etiam si non sit æqualiter applicata secundum omnes sui partes.

28 Secundò idem probo nonnullis experientiis. Prima sit ex speciebus soni: videmus enim in vicina distantia æquè citò audiri sonum ab omnibus, etiam si inæqualiter distent; tam citò enim audiuntur verba colloquentis cum quatuor vel quinque passibus, quam ab eo qui est coniunctus cum loquente, nihilominus tamen in maiori distantia non tam citò auditur sonus, ut patet in homine ligna scindente, à longè enim videmus prius ictum, quam audiamus sonum; ergo sonus ille intra aliquam distantiam exiguam æqualiter tam citò producit species sui in primâ parte illius distantie, quam in secundâ, in aliâ tamen distantia maiori non ita citò eas producit. Neque hæc experientia aliter potest explicari, nisi hoc modo, ut fusiùs ostendam agens de speciebus, & etiam paulò post.

Secunda experientia sit ex luce Solis, quæ si decreveret continenter iuxta maiorem distantiam ab ipso sole, decreuisset dum ad nos accedit pro-

pè infinitum, quia sunt propè infinita distantie puncta ad nos ab illo, cum tamen videamus maxime intensam lucem produci iuxta nos; ergo dicendum est, Solem intra certam distantiam producere æqualem lucem in secundâ ac in tertiâ & primâ parte illius, & è contrario, etiam si post totam illam distantiam in illo sequenti indiuisibili paulò minorem producat. Huius autem rei non possumus reddere rationem, nisi id reuocare in naturam ipsorum agentium, cognitam ex experientis satis probabiliter, potestque etiam ex parte ipsius qualitatis productæ alia reddi ratio probabilis, quod scilicet qualitas materialis non possit existere in vnâ superficie indiuisibili: unde agens, etiam si haberet virtutem citius producendi in viciniore parte quam in remotiori, tamen quia effectus non potest ita indiuisibiliter existere, sed requirit certam magnitudinem, non potest nisi totus simul in eâ magnitudine produci.

Ex his infero, generationem substantialem & accidentalem in aliquibus indiuisibilibus fieri instantaneè, etiam si respectu omnium partium passi successiue fiat, quatenus primò producit in vnâ parte determinate magnitudinis, deinde in alterâ subsequenti, & inde successiue per omnes partes determinatas passi.

Rogabis tamen, vtrum illa secunda pars dispositionum & formæ, quæ in secundo minimo passi producit, oriatur ab agente extrinsecò quod primam produxit, an etiam ab ipsâ primâ parte in eodem passo existente. Respondeo, in viuentebus secundam partem solum produci à primâ, & non ab agente, quia secunda pars solum fit per nutritionem, nutritio autem solum oritur ab ipso viuente. In reliquis agentibus secunda pars producit à primo agente, & ab ipsâ parte primâ productâ, ut patet, quando ignis conuertitur in lignum: quò enim plures partes in se conuertit, eò actiuior, ergo quia illæ conuertæ simul cum prioribus concurrunt ad productionem sequentium, alias non cresceret eius actiuitas. Ratio à priori est, quia cum illæ partes de nouo acquiruntur sunt eiusdem rationis cum præcedentibus, & sint æquè imò magis approximatae ad subsequentes, quam agens, non est cur illis negetur concursus ad subsequentes conuertendas in se. Agenti etiam primo negari nequit concursus, quia constituit cum omnibus illis partibus vnum agens: vt enim dixi in Physicis, non operantur agentia solum secundum vnâ superficiem quâ applicantur passo, sed secundum se tota.

Hinc constat, augmentationem necessariò interrumpi per morulas, quibus interim disponitur de nouo noua pars materiae ad subsequentem augmentationem, in quo, suppositis illis quæ in hac Sectione dicta sunt, nulla est difficultas. Quid autem de alteratione, iam dicam.

SVBSECTIO SECVNDA.

Alteratio non est continua, sed interrupta.

Dixi Subsectione præcedenti, augmentationem interrumpi morulis: iam etiam oportet explicare, vtrum alteratio, quæ est actio accidentalis, interrumpatur. Et quidem à paritate rationis posset quis inferre, interrumpendam. Sed facile respondetur, negando consequentiam, quia

quia augmentatio interruptitur, ut interim in eâ morula disponatur materia, quâ dispositio non potest fieri in instanti; at alteratio, quia est ipsa dispositio, non petit aliam priorem quam expectet, & consequenter non est cur debeat interrumpi.

Recentiores communiter acriter negant eam interruptionem. Mouentur autem Primò ratione, quia, si agens in primo instanti nihil agit, ergo neque in secundo; ergo si cessat in quarto, etiam in quinto & sexto, & sic de alijs, nec poterit amplius iterum operari, quid enim confert agenti illa quies, quandoquidem non augeatur per illam eius virtus, nec minuitur passus resistens? ergo impertinenter se habet. Confirmatur: conetur quis parietem demoliri, in illum bombardam explodat, quâ primo ictu nihil omnino egerit in pariete magis quàm si non esset explosa; explodatur Secundo eodem modo, & tunc per ictum secundum nihil magis efficiet, quàm per primum.

32 Cuius ratio videtur esse Primò, quia idem manens, idem natum est semper facere idem. Secundò, quia præcessisse illum primum ictum, vel exitisse ibi causam per sex instantia, est pura denominatio extrinseca, quâ nihil conducit ad operandum; ergo, si agens casu quo non quiescisset per sex v. g. instantia, non potuisset operari in septimo, nec poterit etiam postquam quiescit; ergo vel continenter debet aliquid operari, vel continenter desistere. His argumentis respondebo dum meam probaui sententiam.

Hanc doctrinam omnino puto falsam, & quidem iuxta opinionem definitis punctis in continuo, & finitis instantibus in tempore, res est evidentiissima: quia si ignis applicatus magnæ alicui trabi continenter omnibus momentis in eam operaretur, eam calefaciendo, in primo 33 instanti v. g. primam superficiem, in secundo secundam, & sic de alijs, deberet tota trabs usque ad finem in ictu oculi calefieri, quia in ictu oculi sunt tot instantia quot puncta lineæ rectæ seu superficies in eâ trabe, imò fortè in vnâ leuca, quia, ut dixi agens de motus velocitate, in ictu oculi Sol conficit ultra vnam vel duas leucas spatij, & (ut ibidem ostendi) in quolibet instanti non potest de nouo conficere nisi vnicum indiuisibile spatij; ergo ignis singulis instantibus vnam superficiem de nouo calefaceret, & in ictu oculi totam trabem percurreret.

Possit fortè huic argumento etiam in eis principijs de continuo responderi, ignem in primo instanti calefacere quidem primam superficiem, sed quia valde exiguum calorem in eâ produxit, non pergere in secundo instanti ad secundam, sed primam continenter intendere per aliquam morulam, postea verò secundam, & in hac etiam rursus harere, semper tamen operando: nec esse necessarium dicere, eum ignem aliquando oriri. Sed contra Primò, quia hæc solutio non habet locum in his qualitatibus, quæ secundum intensionem tota simul producuntur, ut paulò post ostendam in aliâ experientia de speciebus soni, quam & præcedenti Subsectione tetigi. 34 Contra Secundò, quia in eadem intensione ferè est eadem difficultas, licet non ita clarè percipiatur: nam si ignis in ictu oculi statim ab initio passum vel primam superficiem continenter

intendit, ergo qui in ictu oculi flammam tangit, debuisset accepisse valde intensum calorem, saltem in primâ superficie manus, eò quòd sint innumera instantia, & in quolibet accipit nouam intensionem. contrarium autem manifestè constat experientia: tam enim immutarum ferè sentit digitum qui eo flammam interfecat, etiam si ei ad ictum oculi fuisset applicatus, quàm si non tetigisset. idem est, quando citissimè niuem vel glaciem tangimus, à quâ nil prorsus sentimus in nobis.

Secunda experientia, quâ meam sententiam in omni opinione de continuo manifestè ostendo, desumitur ex speciebus soni, ex quâ etiam alias conclusiones singulares alibi intuli: sonus v. g. producit species, & simul totam intensionem, quia ipse sonus in momento postea perit. Iam sic argumentor: Sonus ille produxit species sui ad certum spatium, & has in instanti. Id patet experientia: nam, qui est iuxta findentem ligna, tam citò audit sonum quàm ictum videat; ergo omnia fiunt in instanti. Illæ tamen species non statim in instanti effundunt se ipsas, ut patet euidenter experientia, quia, qui aliquantulum distans est, prius videt ictum quàm audiat sonum, & notabiliter quidem prius, quod non contingit in vicinioribus (etiam si velis dicere, viciniore non in eodem instanti audire sonum quo videt ictum, quod, licet falsum sit, non tamen enervat argumenti mei vim:) ergo illæ species cessant aliquando ab operatione, & postea operatae sunt; ergo potest agens naturale esse quod non possit continenter operari, sed debeat aliquantulum cessare.

Fortè respondebis, etiam species soni habere contrarium. Sed hoc in primis est contra te, & contra omnes; nec potest explicari quale illud contrarium sit. Secundò, etiam detur contrarium, cum hæc delatio specierum non fiat per motum localem, si quælibet pars in instanti producit in sibi proximam, & illa in eodem instanti in aliam, oportet ut eodem instanti diffundatur per totum medium. Quod ampliùs declaro: in primo instanti tales species vicerunt contrarium, in secundo autem non, sed quiescerunt; rursus in quarto aut quinto operate sunt; ergo iam concedis ibi totum nostrum intentum de morulis, & ibi omnia argumenta contra me facta insinuantur.

Dices: Hæc vltima ratio probat, calorem etiam debere in instanti produci per medium, quia non diffunditur per motum localem. Respondeo, hoc mihi fauere: contendo enim, nisi per morulas etiam in calore non possè id intelligi, addo tamen, in speciebus soni esse specialem rationem; nam intensio caloris non producit simul in primâ parte passus. vnde, ut ignis transeat ad secundam, debet in primâ diu laborare eam intendendo. At species soni secundum totam suam intensionem simul producuntur; alias, cum quis audit vnam vocem semel prolatam, debuisset per momenta in ipso intendi auditum, & clariùs ea vox percipi, quod est contra experientiam; vnâ enim æquali auditione illa vox ab vno auditur, ergo species soni non harent ut intendant passum, & cum illæ in eo instanti in quo producuntur, sint æquè operatiuæ, deberent etiam in secundâ parte, & sic in omnibus operari: quòd si id

id non faciunt, ergo aliquando existunt & non operantur, postea vero operantur, quod ego contendo.

Respondetis Secundò ex doctrinà communi de speciebus soni, species soni idèò tardiùs audiri quàm videatur ictus, quia sonus fit per motum localem, qui requirit tempus. Sed contra, quidquid sit de hac doctrinà, licet sonus fiat per motum localem, specierum tamen productio ab ipso sono non fit per motum localem, sed in instanti ipsius soni: iam ergo rogo, Cur, productis speciebus à sono ipso, illæ species tardiùs veniunt ad aures eorum qui magis distant, quàm ad meas si sim vicinus? Hoc non potest in motum localem soni reduci, quia hic fuit in ordine ad primam productionem specierum; & si ab illo tota tarditas provenisset, etiam vicini debuissent tam

38 tardiè audire, ut per se constar: at transacto sono, & primà productione specierum, cetera non fiunt per motum localem, sed per productionem specierum similium; ergo necessariò ea tarditas debet reduci ad hoc quòd in aliquibus instantibus quiescunt illæ species.

Posses fortè cogitare aliam tertiam solutionem, & dicere, eas species produci per totum medium à solo sono, vel à solis speciebus, & illas species primo instanti vel parte temporis in primà superficie alias producere in secundà parte temporis, alias in secundà superficie, & sic perpetuò illas primas laborare: quia tamen non simul operantur in toto medio, idèò sonum audiri tardiùs in distantiori spatio, quàm in viciniore.

Hæc solutio etsi veram doctrinam contineret, adhuc tamen non rectè explicaret tarditatem sine quiete specierum. Primò ergo rejicitur facillimè, quia sonus non potest id per se præstare, iam enim periit, quando à longè percipitur & auditur, ergo non potest eas species producere. Nec potest id dici de primis speciebus à sono productis, tum quia, ut sæpe dixi, intra non magnam distantiam tam citò auditur sonus quàm videtur ictus: si autem hæ species primo modo ab initio producerentur, tardiùs in remotiori loco quàm in viciniore; omnes & ubique semper deberent tardiùs audire quàm videre. Imò, quando intra idem cubiculum audimus aliquem loquentem, multò tardiùs ille qui esset ad finem cubiculi, quàm ille qui esset iuxta loquentem, deberet audire, quod tamen falsum est. Præterea rejicitur, quia cum hæ species productæ, & producentes, sint eiusdem omnino rationis, nullam fundamentum vel leue esse potest ad dicendum, eas species secundas non esse productivas aliarum tertiarum, sicut primæ sunt productivæ secundarum; ergo secundæ etiam producent, & consequenter, si id non faciant in instanti, quiescunt, ut contendo. Tandem, si priùs audiunt viciniore quàm remotiores valde, ergo quando hi audiunt, iam periit priores species, quæ fuerunt iuxta ipsum sonum, quia iam ampliùs ibi nihil auditur, quando primò procul sit auditio; ergo species illæ à sono immediatè productæ nequeunt alias remotiores per se immediatè producere, quandoquidem tunc non existunt.

Quòd verò, etiam admittà eà doctrinà, non fiat satis argumento, etiam probo euidenter: nam in ictu oculi est tempus sufficiens, ut una leuca ab

Angelo vel à Sole conficiatur; ergo, si species soni nullo modo harent, sed priùs in primà parte, & immediatè post sine ullà quiete in secundà, & sic in tertià, in ictu oculi debuissent accedere ad hominem centum tantum passibus distantem: atqui experientia contrarium ostendit, multò scilicet tardiùs accedere, ergo quiescunt. Denique suadet id eis rationibus, quibus supra ostendi, etiam posità Aristotelis sententià de continuo, non rectè intelligi tarditatem motus sine morulis.

SVBSECTIO TERTIA.

Vltior eiusdem veritatis probatio.

Hæc experientia de sono tam mihi ostendit hanc doctrinam, ut nullum relinquit dubium. Sed adhuc idem ostendo per aliam, quam ipsi aduersarij adducunt, non tamen bene ei respondent: Lapis grauis supra asserem grauitans, non statim frangit asserem, sed post multos dies, vel certè annos; ergo non egit à primo instanti continenter in illum asserem, aliàs à primo instanti incepisset diuidere asserem, & fecisset ibi lineam, quod ridiculum est.

Respondent hi, toto illo tempore aliquid impetui à lapide in lignum, scilicet impetui, qui impetus fit maior per continuationem, quousque tandem superat lignum. Sed hæc solutio improbabilis est, Primò, nam si per omnia momenta per tres annos ille impulsus cresceret, profectò deberet esse ferè infinitus circa finem annorum eorum. Secundò, rogo, Quomodo in secundo ictu oculi est maior ille impulsus intensiùs, cum nec lapis factus sit grauior, ut maiorem intensiorem producat; nec ex parte asseris est ablatum aliquid, quia vis, quæ resistit, non est nisi vniò partium, quæ vniò in secundo ictu oculi non est diminuta; & impenetrabilitas quæritatis, quæ etiam est eadem. vnde ergo potuit fieri maior intensiùs ille impetus: neque enim lapis est agens liberum, ut magis grauitet iam quàm antea pro suo libit; ergo etiam æqualiter ille lapis sit applicatus, non tamen continenter loco pellit vel destruit contrarium, sed aliquando operatur, aliquando verò non.

Secundò euidenter impugno eam solutionem: 4) nam peto, Ille maior impetus, qui continenter crescit, à quo conseruatur? Si ab ipso lapide, tunc euidenter infero Primò, Ergo totus potuit in initio produci. Probo consequentiam, quia parte lapis ille habet virtutem simul influendi in totum illum impulsu in vigesimo instanti; ergo etiam habuit in primo: nam non est difficilius primò producere decem, quàm conseruare decem, est enim actio eadem productiua & conseruatiua in tuis principijs. Secundò infero, ablato vel per vnicum instans inde lapide, periit totum illum impetum per duos annos productum, & consequenter illum lapidem, ut frangatur asserem, indigere tribus nouis annis, quòd euidenter est falsum: nam fuisse per ictum oculi inde ablatum lapidem, si iterum in loco reponatur, planè nihil inuabit asserem; ergo multò minùs dabit illi vires ut per tres annos valeat iam de nouo resistere. Si verò dicas, non à lapide, sed à Deo conseruari illum impulsu, ergo remoto illo lapide, adhuc graui-

grauitabit in asserem, sicut vsque ad illud punctum grauitarat, licet iam de nouo non intendatur amplius impulsus: hoc autem est omnino falsum; quis enim dicat, lapidem, qui heri asserem premebat, etiam hodie, postquam inde ablatum est, premere? deberet autem, in tua sententia, quia lapis iam non conseruabat, vt tu fateris, impulsus, vnde ablatio lapidis non conduceret vt cesset impulsus, vt patet in impulsu à me impresso lapidi, qui durat etiam me absente, eò quod à me non conseruetur; & in ligno deberet semper durare, non enim est contrarium ligno, cum trudar illud infra asserem, quò aliàs ipsum lignum tendit.

Aliter responderi potest argumento, scilicet, lapidem illum semper grauicare, & consequenter numquam interrumpi morulis eius operationem. Sed contrà, quia in ipso impulsu habet vnum meum argumentum: ille enim impulsus, qui ibi diu fuit, potuit tandem vincere lapidem, quod non egit ab initio; ergo potest esse aliquod agens, quod debeat aliquantulum esse applicatum antequam operetur.

45 Respondebis Tertio: Impetus ille debet necessarium semper augeri, quia grauitas lapidis simul cum impulsu à se producto est fortius agens, & consequenter producit maiorem impulsus: quando autem venit ad summam intensiorem, frangit asserem. Sed contrà, quia hinc sequeretur, in infinitum debere illum impulsus augeri, quod repugnat. Sequela verò probatur, quia grauitas vt duo, cum impulsu vt vnum, producit rursus alium impulsus vt octo, & sic erit vt tredecim, & iste cum grauitate rursus alium in eodem etiam instanti, sicque in infinitum. Secundo, quia hoc totum fit in primo instanti, ad quid ergo est necessarium tempus duorum annorum? Patet Antecedens, quia in eo primo instanti ille impulsus si est productiuus alterius, & sufficienter approximatus vt illum producat, producat illum, nec necessarium est expectare nouum instans. Tandem hoc ipsum ostendo: nam pluma vel charta descendens habet semper eandem grauitatem, & aer est idem, & tamen ipsis oculis videmus iam hærentem iam cadentem plumam, ergo possunt naturalia agentia æquè applicata aliquando interrumpere suam actionem. Et hæc instantia sufficit ad respondendum etiam argumentis, quæ in contrarium fieri possunt.

SVBSECTIO QUARTA.

Respondetur argumentis oppositis.

46 Ex dictis constat, non gratis nec sine fundamento has morulas à nobis positas, vt nobis obiciebatur, sed ad id cogi nos ordinariis experientis. Secundo, quòd dicitur, præcessisse ibi vnam vel alteram morulam, esse denominationem extrinsecam in agente, fatemur libenter. Sed quid inde? quoties enim agentia physica pendunt à conditionibus extrinsecis, etiam non existentibus actu, quando operantur? numquid, vt ego possim in instanti B. acquirere v.g. vbi in ponte Pragensi, debui in instanti A. præcedenti habuisse vocationem iuxta ipsum pontem, & tamen in instanti A, quòdo acquiri in ponte eam vocationem, iam fuerat corrupta præcedens. Si ergo ad eam

acquirendam vocationem, pendeo ex denominatione extrinsecâ præteritâ, cur nõ poterit agens requirere ad operandum aliam similem, scilicet, fuisse approximatum passo per aliqua instantia? Idem 47 ostendo manifestè ratione per se notâ: nam habere virtutem ad continenter sine intermissione operandum, magis multò est, quàm habere eam ad operandum per Pater & Aue, ita vt teneatur postea tantillum cessare, & sic possit iterum redire; cur ergo omnibus agentibus eam maiorem virtutem debes concedere? Cur non poterunt esse multa, quæ naturâ non sint ita continenter operatiua?

Dices: Non defatigantur ex primo instanti. Contrà, etiam pluma descendens non defatigatur, & tamen non potest continenter sine morula moueri. Similiter calor vt octo non defatigatur producendo calorem vt septem v.g. & tamen non potest vltra, nec potest vt octo producere, quod & tenentur omnes fateri; ergo licet non defatigantur agentia, non idèò debet illis quælibet maior virtus concedi: nec video, cur ex eo, quòd possit qualias aliqua contraria resistere per mediam horam, sequatur posse etiam per totam æternitatem resistere. Multæ res petunt durare aliquantulum, non tamen semper; quid ni etiam possint petere aliquandiu operari, vel resistere, non tamen semper? Neque illud axioma, *idem semper manens, idem semper natum, est facere idem*, verum est in toto rigore, vt ex dictis constat, quia agentia etiam ex se manent eadem; variatis tamen aliquibus conditionibus extrinsecis, variatur etiam eorum virtus.

Dices: Nullam reddis mihi huius rei rationem à priori. Hoc est benè lepidum! da mihi rationem à priori, cur ad acquirendam hanc vocationem requiratur præexistisse in vicinis, quandoquidem proprii nature iam nihil est ea præcedens vbiatio: similiter da mihi rationem à priori, cur requiratur approximatio passi cum agente, & quid faciant illæ vbiationes ad operationem: da mihi rationem à priori, cur species visus se non diffundant nisi lineâ rectâ, secus verò species soni quæ ad omnem partem: & vno verbo, vix vilius experientie solidam rationem à priori poteris mihi dare, nisi reducere id ad naturam eorum agentium cognitam per experientiam. Hanc eandem do tibi in præsentia; si aliam quaeris, frustra defatigaberis.

Ad exemplum de bombardâ dè num. 32. posset responderi, fortasse toties posse æquales ictus repeti, vt licet primus nihil effecerit, tandem aliquis similis illi aliquid efficiat, & sic paulatim deiiciatur: quod posset confirmari ex marmore politissimo & purgatissimo iam à pulueribus, perfecteque læuigato calcatur primâ vice à puero, non est moraliter credibile, quod ille puer, cum primum posuit pedem, detraxerit aliquid de illo marmore læuigato, & à puluisculis purgato, toties tamen postea calcabitur, donec tandem consumatur magnâ ex parte, etiamsi non calcetur fortius. Et fortasse idèò dicitur, *gutta cauat lapidem, non vi, sed sæpè cadendo*: neque mihi persuadeo, quòd gutta primò tangens limpidißimum marmor, statim aliquid excauet. Sed ne mihi recurras ad imperceptibiles partes ablatas ibi, nego tibi consequentiam, quia ego solum loquor de eodem agente, quod dico debere esse aliquantulum applicatum vt operetur, & dico, etiamsi

Y y

conti-

continenter applicatum sit, non tamen semper operari continenter. Hi autem ponunt exemplum in bombardâ, quæ non semper applicatur, ac proinde deficit ibi experientia quam in agentibus continenter applicatis habemus, etiam si videatur esse eadem ratio. Deinde respondeo, bombardam habere tam remissam vim, ut non possit absolute deicere murum, etiam si primâ vice aliquod minimum signum in muro fecerit, ut proculdubio facit; ergo non ideo bombardam non deiciet, quia primò nihil fecit, ut hivolent, confiter ergo illud exemplum nullum esse, vel etiam contra illos.

SECTIO IV.

De termino accretionis & augmentationis, ubi de maximo & minimo rerum naturalium.

DIFFICULTAS est, utrum possit quodlibet corpus sine termino augeri. Hæc difficultas est duplex, alia de viventibus, alia de non viventibus.

PRIMA CONCLUSIO. Corpora non viuentia, quæ nec habent connexionem cum viventibus, & sunt homogenea, non determinant sibi ullam magnitudinem, ultra quam non possint crescere. Probat, quia in aquâ v. g. & in igne non est vlla ratio, cur non possint magis & magis augeri, cur enim, si alius Oceanus daretur, non posset cum hoc continuari? Confirmant hoc ipsum aliqui, quia alioquin sequeretur, quod si esset maximus ignis, non posset stupam comburere. Sed hæc ratio non est bona: posset enim dici, illam stupam comburendam, non tamen vniendam alteri igni, eò quod non posset crescere, quod est diuersum. Melius ergo de hoc ipso fit argumentum: quæ enim repugnantia in eo, quod dico, illi ignes inter se vniantur?

Dices: Ignis exigit determinatam intensiorem accidentium, ultra quam non potest aliam habere; ergo & similiter exigit determinatam extensionem, ultra quam nequeat crescere. Nego consequentiam: discretimen consistit in eo, quod cum gradus intensiorem recipiatur in eadem parte subiecti, & hoc habeat determinatam virtutem, non potest plures & plures sine termino recipere; extensio autem non recipitur in eadem parte subiecti, nam quodlibet punctum continuatur cum aliis quatuor aut sex punctis; ergo sicut puncta intermedia sunt capacia continuationis, ita etiam quæ sunt vltima, poterunt continuari cum aliis, & fieri intermedia, & sic in infinitum crescere corpus illud.

Aduerte, licet prædicta corpora non determinant ex se limitatam magnitudinem, impediri tamen ne in infinitum crescant, tum à corporibus contrariis, tum defectu materia in quam possint operari, item & à spatij limitatione.

SECUNDA CONCLUSIO. Viuentia determinant sibi certam magnitudinem, ultra quam non possint naturaliter augeri. Hæc est Aristotelis 1. Physic. cap. 4. textu 36. & 2. de Animâ cap. 4. textu 41. & 7. Politic. cap. 4. & 4. de Generat. animalium, cap. 4. quem sequuntur multi alij Philosophi relati à Conimbricensibus 1. Physicor. cap. 4.

quæst. 1. art. 2. estque communis. Probat, Conclusio: quia si corpus esset summæ magnitudinis, distaret aliquæ partes notabiliter à stomacho, nec posset ad illas peruenire ex stomacho alimentum: ut nutrentur: imò nec ab ore ad stomachum posset peruenire; ergo debet constare certâ magnitudine corpus viuentis.

Respondent nonnulli, hoc argumento nihil conuinci, quia tunc in eo casu etiam ipse stomachus esset multò maior, & consequenter posset facile prouideri aliis partibus. Sed contra, quia quantumuis stomachus esset infinitæ magnitudinis, adhuc caput distaret infinitè à stomacho, item & pedes, quia interponeretur collum, quod esset infinitæ magnitudinis, item & venter infinitæ magnitudinis; ergo nec posset alimentum venire ad ore in stomachum, & à stomacho ad alias partes, quantumuis stomachus infinitæ esset magnitudinis. Manet ergo adhuc tota vis argumenti facti.

Sed vrgebis: Tam benè prouidetur domui magnæ per magnam culinam, quam parvæ per parvam. Sed contra, quia quò maior est domus, etiam si proportionaliter maior sit culina, magis distat hæc à reliquis domus partibus, quàm distat culina exigua in domo parua: ergo si cresceret domus in infinitum, quantumuis culina magna esset, non posset ex illâ ad partes reliquas domus perueniri, nec cibis ad culinam ex foro vniquam posset accedere. Idem erit in viuentis, iuxta dicta in replicâ primæ solutionis. Respondens autem confudit distantiam cum capacitate præparandi sufficientes cibos: quoad hoc enim admittit illi, infinitam culinam sufficere pro infinitâ domo. Verum ubi inueniuntur tam agiles famuli, qui cum cibis illud infinitum spatium tempestiue percurrant? Hoc opus, hic labor est.

Secundò potest Conclusio probari, quia omnia viuentia, dum agunt in alimentum, repatiuntur ab illo ita, ut aliquid deperant propriæ virtutis; ergo tandem ex nimia actione & passione extinguuntur, & consequenter habebunt terminum, ultra quem non possint crescere. Hoc argumentum non omnino placet: nam dicam paulò post, ex vi nutritionis formaliter loquendo non sequi, hominem interemptum iri. Melius ergo potest secundò ab experientia confirmari, quia primi parentes, qui ferè ad mille annos vitam protraxerunt, adhuc tamen non toto illo tempore creuerunt. Et ne longius abeamus, omnes nos crescimus solum ad vigesimum quintum annum, quamuis postea per longum tempus viuamus & nutriamur, ergo habemus terminum præfixum magnitudinis. Ratio à priori est, nam ad hoc ut animal crescat, requiritur ossa & nervos esse molles; nam, ut primum indurantur, non possunt crescere: in homine autem, quò paulatim acquirit maiores vires & calorem, paulatim etiam indurantur ossa & nervi usque ad vigesimum quintum annum, à quo tempore propter ossium nimiam duritiem non potest amplius crescere, nisi solum in carne, ex cuius maiori aut minori alimento provenit, illum esse magis pinguem: in hac autem pinguedine etiam habet homo terminum, quia est nociua vitæ, imò homines valde pingues & crassi suffocantur intra breve tempus, habet ergo viuens terminum omnis suæ magnitudinis. Quæ autem sit ratio, cur aliqui